

OTİZM MİSYONLARINA SAHİP STK'LARDA GÖNÜLLÜ FAALİYETLERİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER: İZMİR İLİ ÖRNEĞİ¹

DETERMINANTS OF VOLUNTARY ACTIVITIES IN AUTISM-FOCUSED NON- GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS: THE EXAMPLE OF IZMIR

NEZİH METİN ÖZMUTAF², NESRİN DEMİR³

Öz

Araştırmanın temel amacı İzmir ilindeki otizm misyonlarına sahip sivil toplum kuruluşları (STK) kapsamında otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde otizmle ilişkili bireylerin alguları bağlamında hizmet / faaliyet kalitesine etki eden faktörlerin belirlenmesidir. Bu çerçevede hazırlanan anket formu Ocak 2015 – Haziran 2015 tarihleri arasında İzmir ilinde yer alan otizm misyonuna sahip üç STK kapsamında otizm faaliyetleriyle ilişkili 203 bireye uygulanmıştır. Katılımcıların algularına göre, STK'nın kurum felsefesi kapsamında yer alan 9 soru çerçevesinde sözü edilen konularda (faaliyetle uyum, katılımçılık, sahiplenme, hedef kitleye ulaşım, iletişim araçları ve medya kullanımı, faaliyet motivasyonu, kalite, stratejilerle uygunluk, amaçlarla uygunluk) daha fazla önem gösterilmesi yargısı öne çıkmıştır. Gerçekleştirilen faktör analizi sonucu 16 önerme 2 faktör (f1: Yaklaşım, davranış ve koşullar ve f2: Yaklaşım, davranış ve destek) altında toplanmıştır. Gerek önermeler gerekse faktörler kapsamında katılımcıların otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde yaklaşım, davranış, koşullar ve destekler kapsamında hizmet / faaliyet kalitesini ileri düzeyde önemsedikleri belirlenmiştir. Ayrıca faktörlerin de birbirleriyle pozitif yönde yüksek etkileşim içinde hizmet / faaliyet kalitesini artırmada sinerjik etki yaratacağı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: STK, gönüllülük, gönüllü faaliyetleri, otizm

Abstract

The main aim of this research is to determine the factors of service/ activities affecting the quality in voluntary activities for autism in the context of perceptions of individuals associated with autism within the NGO's (Non-Governmental Organizations) covered with autism mission in Izmir. In this context the survey form has been applied to 203 individuals between January 2015-June 2015 at three NGO's associated with autism activity located in Izmir. According to the perception of the participants, within the framework of the 9 questions within the scope of NGO's corporate philosophy (compliance activity, participation, ownership, target group accession, communication tools and media usage, activity motivation, quality, compliance with the strategy,

¹ Makale 2015 yılında İzmir Katip Çelebi Üniversitesi BAP kapsamında tamamlanan Proje No: 2014-1-İİBF-04'den üretilmiştir.

² Doç.Dr.İzmir Katip Çelebi Üniveristesi, İİBF, İşletme Böl., Yönetim Organizasyon ABD, nezih.metin.ozmutaf@ikc.edu.tr

³ Doç.Dr.İzmir Katip Çelebi Üniveristesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Böl., Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği ABD, nesringr@gmail.com

compliance purposes) paying more attention of judiciary came to the fore in the issues mentioned. The factor analysis performed are grouped under 16 propositions and two factors (f1: Approach, behavior and conditions ve f2: Approach, behavior and support). Both within propositions and factors in the volunteer activities of participants for autism, within approach, behavior, conditions and support it has been determined that they care about the quality of service / activities at an advanced level. In addition it has been emerged that factors, in positive way in high interaction with each other, will create synergistic effect in the increasing of the quality of service / activities.

Keywords: NGO's, voluntariness, volunteer activities, autism

1. GİRİŞ

Otizm misyonlarına sahip STK'ların temel olarak eğitim-öğretim, bilimsel, toplumsal ve bireysel açılardan pek çok faaliyeti gerçekleştirmeye çalıştıkları belirtilebilir. Dolayısıyla toplumun bir gerçeği olan otizm konusu bu çerçevede sadece sağlık, temel bilimler ya da hukuk alanı değil onun ötesinde yönetim ve organizasyon boyutuyla STK ve onun yönetim süreçlerinin de bir konusu olarak ifade edilebilecektir.

STK'lar ve onun yönetim süreçleri gönüllü bakış açısıyla yoğrularak hayata geçirilebilmektedir. Bu bağlamda otizm ile ilgili misyonlar gönüllü bakış açısı ile gerçekleştirilirken yönetim ve organizasyonla ilgili kurum felsefesi, yaklaşımlar, davranışlar, destekler ve koşullar öne çıkabilmektedir. Bunun ana önemi otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinin kalitesini otizm için önemli olan konular (iletişim, etkileşim, beceri, davranış vb.) çerçevesinde sözü edilen kurum felsefesi, yaklaşımlar, davranışlar, destekler ve koşulların doğrudan etkileyebileceğidir.

Bu kapsamda, bu çalışmanın temel amacı “İzmir ilindeki otizm misyonlarına sahip STK'lar kapsamında otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde otizmle ilişkili bireylerin algıları bağlamında hizmet / faaliyet kalitesine etki eden faktörlerin belirlenmesi” olarak ortaya konulmuştur. Hazırlanan anket formu Ocak 2015 – Haziran 2015 tarihleri arasında metropol niteliği ile Türkiye'yi temsil niteliğine sahip olan İzmir ilinde otizm misyonuna sahip üç STK kapsamında 203 birey ile gerçekleştirilmiştir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

2.1.STK'lar ve Gönüllülük

STK'yı, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (ESC) “toplum yararı doğrultusunda sorumluluk üstlenen, resmi makamlar ile yurttaşlar arasında aracı işlevi gören örgütsel yapılanmaların tamamı” olarak tanımlamaktadır (Güder, 2005: 10). Tanımda yer alan örgütsel yapılanmalar dernek, vakıf, sendika, odalar (ticaret, sanayi, esnaf-sanatkar), kooperatif, kulüpler ve bunların birlikleri vb. şeklinde daha somut olarak ortaya konulabilir.

Tanımda sözü edilen yararlılıklar ise “toplumda gereksinim duyulan hizmetleri sağlamak, kamusal değerleri korumak, gerektiğinde taraftar olmak ve problemleri belirlemek, sosyal sermayeyi geliştirmek” (Mandeville, 2005: 6); “gönüllülük, katılımcı demokrasiyi geliştirmek, koruyuculuk (insan, hayvan, doğa vb.), faydalı projeler üretmek, kıt kaynakların etkin kullanımını sağlamak, kar amacı gütmemek, bağımsız ancak

paydaş olmak vb. (Yıldırım, 2004: 214-233); sürdürülebilir gelişme ve insanlığa yardım (Kaldor, 2003: 12) olarak ifade edilebilir.

Yukarıda sözü edilen çerçevede STK'ya üyelik zorunlu olsa bile STK faaliyetlerinin temel yapı taşı bile gönüllülük olarak ifade edilebilir. STK'larda gönüllülükle ilgili eylemleri gerçekleştiren bireyler gönüllülerdir. Gönüllü birey bu bağlamda bilgi, zaman, beceri, deneyim ve kaynaklarını hür iradesiyle ve istekli olarak bir STK'ya yöneltebilir (Yaman, 2005: 43).

STK'larda gönüllü faaliyetler bağlamında gönüllü bireyler temel olarak iki nedenle ile yer alırlar. Bunlar (Yanay ve Yanay, 2008: 66):

- i. Genel nedenler: Yardım etme isteği, problem çözme, toplumda yüz yüze görüşme, toplumdaki çeşitli hasar ve adaletsizlikleri azaltma vb.
- ii. Bireysel nedenler: İnsanlarla görüşme, arkadaşlık, kendini iyi hissetme, becerilerini sergileme vb.

Drucker (1995: 210) gönüllüğü "ciddi işleri mütevazı kaynaklarla sağlamanın en rasyonel yollarından biri" olarak tanımlamakta ve ABD'de pek çok bireyin haftalık olarak minimum üç saatini gönüllülüğe ayırdığını vurgulamaktadır (Drucker, 1990: 13). Bunun temel nedeni olarak kar amacı gütmemekle birlikte yukarıda sayılan faydalar ve nedenler belirtilebilir.

Ayrıca STK'lar sağlık bağlamında geleneksel sosyal dayanışma, karşılıklı sağlık hareketleri, basit ya da yüksek katılımlı finansal topluluklar ve yardım amaçlı oluşturulan topluluklar şeklinde ifade edilebilmektedir. Son yıllarda sağlık bağlamında yardım amaçlı oluşturulan STK'lar da gittikçe artış göstermektedir (Atim, 1999: 883). Bu çerçevede bu araştırmanın da konusu olan otizmin de STK'lar çerçevesine gönüllü faaliyetler kapsamında yararlılıkları beraberinde getirdiği ifade edilebilir. Otizm misyonlarına sahip STK'lar da yukarıda Drucker'in ifade ettiği şekliyle çok ciddi işleri gerçekleştirmektedir yorumu burada yapılabilecektir.

2.2.Otizm

Otizm kelime olarak kendine / içe dönüklüğü kasteden şekilde Yunanca kendisi anlamına gelen "autós" ve Latince ise geneli belirten anlamda "ismus" sözcüklerinin birleşiminden oluştuğu ifade edilmektedir. Otistik özellikleri taşıyan bireye de "otist" denilmektedir. Otistik ise otizmle ilgili veya otizmden etkilenen anlamına gelmektedir (Tufan, 2003: 84).

Otizm (kendine dönüklük) bilimsel olarak ilk defa 1943'de Leo Kanner tarafından "Erken Çocukluk Otizmi" isimlendirmesiyle 11 çocuk üzerinde yaptığı araştırma kapsamında "süreğen bir bozukluk olarak; iletişimde (sözlü / sözlü olmayan) bozukluk, toplumsallaşmada bozukluk, kısıtlanmış ve tekrarlanan davranış gösterme" şeklinde ortaya konulmuştur. Bu bağlamda otizm kısaca "kendine dönük / yönelik olma durumu" olarak da tanımlanabilir (Aydın ve Çelik, 2015: 2).

Otizm aşağıda çeşitli açılardan ortaya konulabilir:

- i. İletişimi ve etkileşimi olumsuz olarak etkileyen nörolojik bir bozukluktur (Scile-Kira, 2004: 16),
- ii. Genellikle bireyin yaşamın ilk üç yılı içinde ortaya çıkan (Keskin ve Alkış, 2004: 15'ten aktaran Şener ve Özkul, 2013: 87) ancak yaşam süresince devam eden / kronik genetik bir bozukluktur (Losh vd., 2009: 518),
- iii. Davranışsal belirtileri açısından çevreden kaçma, kendisini kendisi ile sınırlama eğilimi, izole olma durumu, insanlarla ilişki kurma kısıtlılığı, hatalı ve suni konuşma niteliği (Tufan, 2003: 93),

- iv. Tek veya sınırlı bir alanda (müzik, çizim, rakamlar, ezber vb.) yetenek sahibi olma ancak belirli bir konu, eylem, düşünce, istek ve duygu kapsamında konuşmayı becerememe ve sohbet edememe ayrıca çevrede olan değişime aşırı tepki verme durumu (Yazgaç, 2001: 2).
- v. Sosyal gelişim bozukluğu ve tekrarlayan davranış gösterme (Baron-Cohen, 2008: 10), Otizm tanısı konulması için gerekli olan asgari koşullar ise şunlardır (Bodur ve Soysal: 2004: 394-396):
 - i. “İletişim ve toplumsal gelişim alanlarında bozukluk: Anne babaya dahi ilgisizlik, sevgiye karşılık vermeme, konuşamama (dili kullanamama), sohbet edememe, aynı cümleyi tekrarlama (Ne istersin? sorusuna Ne istersin? karşılığı vb.), özneyi yanlış kullanma (Ben ...istiyorum? yerine Sen ... istiyorsun? vb.)
 - ii. Yineleyici, sınırlayıcı ilgi ve davranışlar: Saatlerce dönen cismi seyretme, aynılığı koruma ısrarı / isteği (aynı sözcük ya da sözcükleri kullanma, aynı tür elbise ya da yiyecek tercihi, bir yere (okul) giderken aynı yolu kullanma, kaybolan nesnenin kendisini isteme aynısını bile istememe). Ayrıca yaralayıcı davranışlarda (kendini ya da kafasını bir yere vurma, saç çekme, kendini ısırma vb.) bulunma. Farklı davranış gösterme (korkunca gülme vb.)
 - iii. Sözü edilen bozuklukların 30 aydan önce görülmesi: Doğumdan itibaren açlık, susuzluk, soğukluk ve sıcaklık gibi duyularla ilgili olmakla birlikte dış dünya ile ilgisizlik gösterirler. Örneğin anne ya da yabancı otizmi olan çocuk için aynı olabilmektedir. Ağlama sızlama yok gibidir usludur. Göz göze gelinemez adeta bakışları deler geçer.. Bazı nesnelere tutkundurlar ve her yere götürmek isterler. seçicidirler (müziği vb.). Konuşmaları son derece kısıtlıdır.”

2.3.Otizm Misyonlarına Sahip STK’larda Gönüllülük

Otizm doğası gereği özel eğitim kapsamında ortaya konulan ve çoğu zaman da verilen devlet destekli eğitimlerin yetersizliği nedeniyle alternatif eğitimler kapsamında tercih edilen ve yüksek maliyetleri içerebilen bir eğitim şeklidir (Sharpe ve Baker, 2007: 250-251). Bu nedenle STK’lar kapsamında gerek ailelerin ve yakınların gerekse otizmi olan bireylerin eğitim olanaklarının ne derece önemli olduğu açıktır..

STK’larda yönetim ya da gönüllü yönetim süreci planlama, gönüllü kazanma, eğitim, yöneltme ve değerlendirme olarak açıklanmaktadır (American Red Cross, 2005: 11-15; Empowering America’s Grassroots, 2005: 1). Bu bağlamda otizme yönelik faaliyetlerde; planlama aşamasında kurum felsefesi kapsamında stratejik planlama yapılması, gönüllü kazanmada otizmle uzak ya da yakın ilişkili bireylerin kazanılması, otizme ve otizm kapsamındaki gönüllülük faaliyetlerine yönelik eğitimlerin verilmesi, yöneltmede projeler ağırlıklı olmak üzere faaliyetlerin (liderlik, takım çalışmaları, eğitim vb.) gerçekleştirilmesi ve değerlendirmede ise amaç ve hedeflere ulaşım düzeyinin belirlenmesi olarak açıklanabilecektir.

Diğer taraftan otizm misyonlarına sahip STK’larda gönüllülük faaliyetleri dernek, vakıf, dernek federasyonları ve platformlar kapsamında geniş bir şekilde gerçekleştirildiği belirtilebilir. Ancak sözü edilen STK yapılanması ne olursa olsun yönetsel açıdan kritik öneme sahip unsur STK’ların sahip oldukları misyon, vizyon, değer ve ilkeler yani örgüt felsefesi ve amaçlar olarak ifade edilebilir (Courtney, 2001: 124). Daha açık bir ifadeyle otizm misyonlarına sahip STK’larda kurumsallaştırıcı temel unsurlar otizmle ilişkili kişilerin katılımıyla oluşturulan, geliştirilen ve sahiplenilen örgüt felsefesi kapsamındaki misyon, vizyon, değer ve ilkeler bunların yanı sıra bağlantılı olarak da amaçlar biçimde ortaya konulabilir. STK’larda doğası gereği yer alan

İK'nın parasal konular yerine organizasyonun paylaşılan ve takip edilen misyon ve vizyonuna odaklandığı görülmektedir (Choi, 2016: 341).

Bu çerçevede misyon, otizm misyonlarına sahip STK'ların öz / temel görevidir. Diğer tüm otizme yönelik misyonlar öz / temel görev olarak nitelenen ve tanımlanan misyon cümlesi çerçevesinde şekillenir. Diğer bir ifadeyle misyon cümlesi STK'nın varlık nedeni olarak da ifade edilebilir (Miller ve Dess, 1996: 9-10). Bu nedenle misyon cümlesi yeterli, etkili ve katılımcı bir şekilde oluşturulduktan sonra uzun yıllar değiştirilmeyecektir. Bu kapsamda misyon söyleminin operasyonel boyutta tanımlanması uygun olacaktır (Drucker, 1990:3-4). Ayrıca misyon söylemi kar amacı güden kuruluşlara göre farklı olarak insan ve doğayı kapsayan biçimde farklı boyutlarla da tanımlanabilir (Hill ve Jones, 1989: 11).

Otizm misyonu bağlamında aşağıdaki noktalar öne çıkabilecektir: Otistik bozukluk sahibi olan birey ve ailelerin yaşam kalitesini geliştirmek (ANOV, 10.07.2015), ayrımcılığı ortadan kaldırmak (ANOV, 10.07.2015), lobi faaliyetleri ve iletişim (ANOV, 10.07.2015), otizm konusunda toplumda farkındalığı artırmak (ODFED, 10.07.2015), engelleri kaldırmak ve hukuksal açıdan katkı sağlamak (ODFED, 10.07.2015), eğitim, rehabilitasyon, sağlık ve mutluluk konuları (OMAD, 14.07.2015), sosyal, spor ve kültürel boyut (ÖÇED, 14.07.2015), her konuda yaşama katılımı sağlama (ODFED, 14.07.2015), otizm konusunda ulusal ve uluslararası işbirlikleri kurma (ODFED, 14.07.2015), bağımsız yaşayabilme becerisi sağlamak (İZEV, 14.07.2015), çağa uygunluk (İZEV, 14.07.2015), potansiyeli en üst seviyeye taşımak (ZİÇEV, 14.07.2015), kimsesiz zihinsel engellilere yaşam boyu destek sağlamak (ZİÇEV, 14.07.2015).

Otizm misyonlarına sahip STK'nın vizyonu ise uzun bir gelecekte STK'nın olmak / ulaşmak istediği konum olarak belirtilebilir (Miller ve Dess, 1996: 6). Vizyon söylemi evrensel ve ütopyik boyutlu olarak da belirlenebilir. Ayrıca vizyon söyleminin kısa, net ve anlaşılır olması da dikkat edilmesi gerekli bir husustur (McDonald, 2007: 260). Otizm misyonlarına sahip STK'lar bağlamında vizyon için aşağıdaki noktalar öne çıkabilecektir: “Ulusal ve uluslararası boyutta örnek alınma (ANOV, 10.07.2015), STK boyutundan enstitüleşmeye doğru sürekli gelişme (ANOV, 10.07.2015), dünya standartlarına ulaşmak (ÖÇED, 14.07.2015), farkındalık yaratmak (ÖÇED, 14.07.2015), önder bir kuruluş konumuna ulaşmak (ZİÇEV, 14.07.2015)

Değerler iyi ve kötü arasındaki ayrımı yapmayı sağlayan arzu edilen hedefler şeklinde ifade edilebilir. Değerler insan davranış, tavırlarını ve tercihlerini tayin ederler (Akdemir, 2014: 277). Hatta STK'lar değer yönelimli organizasyonlar olarak da tanımlanırlar (Lewis, 2000: 166). Otizm misyonlarına sahip STK'lar bağlamında değerler için aşağıdaki noktalar öne çıkabilecektir: “Bilimsellik, mükemmellik, yenilikçilik, evrensellik, yaşam boyu öğrenme, hesap verebilirlik, şeffaflık ve insan odaklılık” (ANOV, 10.07.2015), “Çağdaş, yaratıcı, üretken, değişim ve gelişime açık, öğrenmeyi odaklı, bilgiyi üreten ve paylaşan, kendine güvenen, katılımcı, sorgulayıcı” (ZİÇEV, 10.07.2015).

İlkeler otizm misyonlarına sahip STK'ların uyması gereken çerçeve kurallar olarak tanımlanabilir. Otizm misyonlarına sahip STK'lar bağlamında ilkeler için aşağıdaki noktalar öne çıkabilecektir: “Bilimsellik, profesyonellik, disiplin, karşılıklı saygı, başarı, katılımcılık, hoşgörü, paylaşımcılık, fedakarlık, sevgi” (ZİÇEV, 10.07.2015).

Amaçlar ise ulaşılmak istenilen sonuçlardır. Eğer sonuçlar spesifik diğer bir deyişle rakamsal olarak ifade edilirse amaç hedef yerine geçer. Otizm misyonlarına sahip STK'lar için amaçlar çerçevesinde şu yargı ortaya konabilir: Sözü edilen STK'lar stratejik yönelimleri çerçevesinde SWOT (fırsatlar, tehditler, güçlü ve zayıf yönler) çeşitli seviyedeki amaçlarına (kısa, orta, uzun, çok uzun vb.) ulaşabilirler (Sharon, 1995: 22-23;

Kotler ve Anderson, 2000: 267). Otizm misyonlarına sahip STK'lar bağlamında amaçlar / hedefler için aşağıdaki örnekler incelenebilir: **Stratejik amaç**; “Her yaştaki otistik bozukluk (otizm) gösteren bireylere bilimsel dayanaklı eğitim-öğretim olanakları sunmak” bu kapsamda **Hedef 1**; “Otistik bozukluk (otizm) tanı riski altında olan ... dönemine (ay) yönelik bebeklere ve ailelerine bilimsel dayanaklı eğitim-öğretim olanakları sunmak” (ANOV, 10.07.2015).

3.GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı, veri toplama araçları, araştırmanın evren ve örnekleme, teorik modeli ve hipotezlerine yönelik açıklamalar yer almaktadır.

3.1.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı İzmir ilindeki otizm misyonuna sahip STK'lar kapsamında otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde otizmle ilişkili bireylerin algıları bağlamında hizmet / faaliyet kalitesine etki eden faktörlerin belirlenmesidir.

Araştırmanın temel amacı kapsamında organizasyonel ve bireysel bağlamda otizm misyonuna sahip İzmir ile STK'ları kapsamında kurum felsefesi ve otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde gönüllülerin yaklaşımları hizmet kalitesi çerçevesinde ortaya konulmuştur.

3.2.Veri Toplama Araçları

Araştırma için hazırlanan anket formu üç temel bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, araştırmanın sosyo-demografik (bağımsız) değişkenleri olan yaş, cinsiyet, konum ve otizmle ilgi derecesi kapsamında 4 soru yer almaktadır.

İkinci bölümde kurum felsefesinin (misyon, vizyon, değerler, ilkeler) “faaliyetlerle uyumluluğu, katılımcı bir şekilde geliştirilmesi, sahiplenilmesi, hedef kitleye ulaştırılması, iletişim ve medya araçları ile iletimi, faaliyet motivasyonu, stratejilerle uygunluk ve amaçlarla uygunluk” kapsamında katılımcı algılarını belirlemeye yönelik 9 adet soru yer almaktadır. Soruların istatistiksel değerlendirilmesi 4'lü ölçek kapsamında her zaman için 4, genellikle için 3, bazen için 2 ve hiçbir zaman için 1 şeklindedir.

Pilling vd. (2012: 43) otizmle ilgili bireylerin otizmin doğası, gelişmesi, seyri, sosyal, eğitimsel ve iş fonksiyonları için bireydeki etkileri, fiziksel ve sosyal çevre etkisi ile ilgilenmeleri ve bu konulara dikkat etmeleri gerekliliğini vurgulamaktadır. Sharpe ve Baker (2007: 250-251) ise, eğitim kapsamında yaşamsal davranışları geliştirme, güven, iletişim, farkındalık, uyum, yeme-içme, müzik ve terapi gibi konulara odaklandığını vurgulamaktadırlar. Serra vd (2011: 314) ise sağlık alanındaki bireyler için gönüllülükte temel motive ediciliğin yardım severlik ve sosyal kapsamı önceliğini belirtmektedir. Sözü edilen konular da dikkate alınarak anketin üçüncü bölümünde otizme yönelik gönüllü hizmet / faaliyet kalitesini pozitif yönde etkileyebileceği varsayılan 16 önerme yer almıştır. Önermelere istatistiksel değerlendirmeler için 5'li Likert ölçeği kapsamında kesinlikle katılmıyorum için 1, katılmıyorum için 2, fikrim yok için 3, katılıyorum için 4, kesinlikle katılıyorum için 5 ağırlık değeri verilmiştir. 16 önerme faktör analizi sonucu 2 faktör altında toplanmıştır.

3.3.Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmaya yönelik olarak hazırlanan anket formu İzmir ilinde yer alan otizm misyonlarına sahip 3 STK (bir vakıf, 2 dernek) kapsamında sözü edilen STK'larla üye olan ya da olmayan ancak STK ile otistik

çocuklar kapsamında gönüllülük çerçevesinde ilişkili olan ve çalışmaya katılmaya istekli olan bireylere (başkan, müdür, sekreter, yardımcılar, koordinatör, birinci dereceden akraba, uzak akraba, komşu, öğrenci) yüz yüze anket yöntemi ile Ocak 2015-Haziran 2015 tarihleri arasında uygulanmıştır. Anketlerin tamamı analizlere dahil edilmiştir.

Araştırmada istatistiksel analizler kapsamında SPSS yazılımı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında faktör analizi, evren ortalamasına dayalı t testi, bağımsız iki örnek t testi ve korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

3.4.Araştırmanın Temel Hipotezi

Araştırmada yer alan 16 önerme ve 2 faktör kapsamında temel hipotezler aşağıda yer almaktadır:

H₁: Ötizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde hizmet / faaliyet kalitesini ... pozitif yönde etkiler.

H₂: Ötizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde ... faktörü kapsamında hizmet / faaliyet kalitesi pozitif yönde etkilenir.

H₃: Ötizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde ... faktörleri arasında pozitif yönde doğrusal bir birlikte değişim / ilişkisellik vardır.

H₄: Ötizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde her hangi bir faktör açısından ... her hangi bir sosyo-demografik değişkene göre farklılık vardır.

4.BULGULAR

Bulgular bölümde sosyo-demografik, kurum felsefesi kapsamında, ölçüm aracının geçerlik ve güvenilirliği, önermelere yönelik, faktörlere yönelik ve faktörler kapsamında sosyo-demografik değişkenlere yönelik bulgular yer almaktadır.

4.1.Sosyo-Demografik Bulgular

Araştırmaya katılanların (n=203) yaş (min =17 ve mak=70) genel yaş ortalaması ve standart sapması 37,0±12,08'dir. Cinsiyete göre yaş ortalaması ve standart sapması kadınlar (n=99) için 36,9±12,06 ve erkekler (n=96) için 37,2±13,4'dür. Araştırmaya katılanların % 9,7'si yönetici ve %85'i yönetici olmayan grupta yer almıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Konum Dağılımı

Konum	n	%	Geçerli %
Yönetici (Başkan, Müdür, Sekreter, Koordinatör, Yardımcıları, Diğer vb.)	20	9,7	10,3
Yönetici Olmayan (Yakınlar, Öğrenci vb.)	175	85,0	89,7
Toplam	195	94,7	100,0
Boş	11	5,3	
Toplam	206	100,0	

Ötizme ile ilgili derecesi kapsamında gönüllülük faaliyetlerinde en fazla yer alan kesim birinci dereceden akraba olarak belirlenmiştir. Onu komşu, uzak akraba ve öğrenci takip etmektedir. Çocuk sahibi olan ise en azdır (Tablo 2).

Tablo 2. Otizmle İlgili Derecesi

Konum	n	%	Geçerli %	Geçerli Kümülatif %
Çocuk sahibi	18	8,7	8,9	8,9
Birinci Dereceden Akraba	87	42,2	43,1	52,0
Uzak Akraba	32	15,5	15,8	67,8
Komşu	43	20,9	21,3	89,1
Öğrenci	22	10,7	10,9	100,0
Toplam	202	98,1	100,0	
Boş	4	1,9		
Toplam	206	100,0		

4.2.Kurum Felsefesi Kapsamında Bulgular

Bu bölümde STK'nın kurum felsefesi (misyon, vizyon, değerler, ilkeler) kapsamında 9 adet soruya yer verilmiştir. Bu soruların temel önemi kar amacı gütmeyen ve gönüllü hizmet / faaliyet kapsamında bir STK'nın varlık nedeninin kurum felsefesi ile ifade edileceği gerçeğidir.

“Kurum felsefeniz faaliyetlerinizle uygunluğu”, “kurum felsefeniz katılımcı bir şekilde geliştirilmesi”, “kurum felsefeniz yeterince sahiplenilmesi”, “kurum felsefeniz hedef kitlelere istenen seviyede ulaşabilmesi”, “kurum felsefeniz iletişim araçları ve medya ile daha yoğun iletilmesi”, “kurum felsefeniz faaliyet motivasyonunu yeterince olumlu etkilemesi”, “kurum felsefeniz faaliyet kalitesini yeterince olumlu etkilemesi”, “kurum felsefeniz stratejilerle uygunluğu” ve “kurum felsefeniz amaçlarla uygunluğu” konularında katılımcıların algıları daha fazla önemsenmesi gerekliliğini vurgular yöndedir (Tablo 3).

Tablo 3. STK'nın Kurum Felsefesi ve Faaliyetler

Seçenek	n	%	n	%	n	%
STK'nın Kurum Felsefesi ve Faaliyetler			STK'nın Kurum Felsefesi ve Katılımcılık		STK'nın Kurum Felsefesi ve Yeterli Sahiplenme	
Genellikle	11	5,3	12	5,8	13	6,3
Bazen	58	28,2	57	27,7	62	30,1
Hiçbir Zaman	125	60,7	122	59,2	115	55,8
Toplam	194	94,2	191	92,7	190	92,2
Boş	12	5,8	15	7,3	16	7,8
Toplam	206	100,0	206	100,0	206	100,0
STK'nın Kurum Felsefesi ve Hedef Kitleye Ulaşım			STK'nın Kurum Felsefesi ve İletişim Araçları -Medya		STK'nın Kurum Felsefesi ve Faaliyet Motivasyonu	
Genellikle	16	7,8	23	11,2	28	13,6
Bazen	58	28,2	65	31,6	55	26,7
Hiçbir Zaman	116	56,3	101	49,0	107	51,9
Toplam	190	92,2	189	91,7	190	92,2
Boş	16	7,8	17	8,3	16	7,8
Toplam	206	100,0	206	100,0	206	100,0
STK'nın Kurum Felsefesi ve Faaliyet Kalitesi			STK'nın Kurum Felsefesi ve Stratejilerle Uygunluk		STK'nın Kurum Felsefesi ve Amaçlara Uygunluk	
Her Zaman	1	,5	1	,5	1	,5
Genellikle	26	12,6	15	7,3	20	9,7
Bazen	67	32,5	72	35,0	71	34,5
Hiçbir Zaman	98	47,6	100	48,5	94	45,6
Toplam	192	93,2	188	91,3	186	90,3
Boş	14	6,8	18	8,7	20	9,7
Toplam	206	100,0	206	100,0	206	100,0

4.3. Ölçüm Aracının Geçerlik ve Güvenirliđi

Anketin üçüncü bölümünde yer alan 16 önerme temel bileşenler analizi çerçevesinde gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda 2 faktör altında toplanmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,893'tür. Bartlett Küresellik Testi sonucunda sıfır hipotezi (H_0 : korelasyon matrisi birim matristir) reddedilmiştir ($\chi^2_{120}=2761,889$, $p=0.000$). Anti imaj korelasyon matrisinin köşegen değeri 0,930-0,877 değeri arasında değişim göstermektedir. Bu üç sonuç kapsamında 16 önermelik yapının faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir (Tablo 4). Faktör analizi

sonucu oluşan 2 faktör toplam varyansı %68,316 oranında açıklamaktadır. Toplam varyansın, %34,287'sini birinci ve %34,029'unu ikinci faktör açıklamaktadır. Oluşan 2 faktörlük yeni yapının genel Cronbach Alfa değeri 0.958 olarak bulunmuştur.. Bu sonuca göre ankette yer alan önermelerin işaret ettiği faktörlerin konuyu çok yüksek derecede açıkladığını ortaya koymaktadır. Genel, faktör ve madde bazında Cronbach Alfa değerleri de tutarlılık göstermektedir (Tablo 4). 16 önerme için genel soru ortalaması (item-means) 4,543 ve ortalama varyans 0.421'dir. Faktörler içerdikleri önermeler göz önüne alınarak isimlendirme yapılmıştır: Bu çerçevede faktörler ve isimleri f1: Yaklaşım, davranış ve koşullar ve f2: yaklaşım, davranış ve destek şeklindedir (Tablo 4).

Tablo 4. Faktör ve Cronbach Alfa Skorları

Otizme yönelik gönüllü faaliyet kalitesini ... pozitif yönde etkiler	Faktör İsimleri	Faktörler		Cronbach Alfa Skorları	
		f1	f2	Genel=0,958	
Pozitif düşünme	Yaklaşım, Davranış ve Koşullar	,835	,235	,913	,925
Açık ve net olma (konuşma, giysi, ortam vb.)		,803	,337	,913	
Sabırlı olma		,803	,367	,911	
Eğitim yaklaşımları		,749	,342	,913	
Doğallık		,708	,423	,916	
Düzen		,655	,512	,914	
Samimi yaklaşım		,605	,475	,918	
Fiziksel koşullar (sadelik, görsellik, gürültü vb.)		,601	,457	,922	
Hoşgörülü olma	Yaklaşım, Davranış ve Destek	,262	,812	,911	,923
İletişim kurabilme		,386	,794	,906	
Motivasyon yüksekliği		,299	,772	,913	
Eğitim araç ve gereçleri		,328	,756	,918	
Farklılıkları görebilme		,467	,726	,909	
Farklılıklara açıklık		,389	,686	,915	
Güven yüksekliği		,456	,609	,917	
İstekli olma		,536	,569	,917	

4.4. Önermelere Yönelik Bulgular

16 önerme kapsamında uygulanan tek örnek t testi sonuçlarına göre her bir önermenin otizme yönelik gönüllü hizmet / faaliyet kalitesini ileri düzeyde pozitif yönde etkilediği algısı belirlenmiştir (Tablo 5). H_1 hipotezi (Otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde hizmet / faaliyet kalitesini ... pozitif yönde etkiler.) tüm önermeler için kabul edilmiştir. Diğer bir deyişle otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde yer alan gönüllülerin “pozitif düşünmesinin, açık ve net olmasının (konuşma, giysi, ortam vb. açısından), sabırlı olmasının, doğal olmasının, düzenli olmasının, samimi yaklaşımda bulunmasının, hoşgörülü olmasının, iletişim kurabilmesinin, motivasyonunun yüksek olmasının, farklılıkları görebilmesinin, farklılıklara açık olmasının, karşılıklı olarak yüksek güvene sahip olmasının ve istekli olmasının” ayrıca faaliyetlerde “eğitim yaklaşımının uygun olmasının, fiziksel koşulların (sadelik, görsellik, gürültü vb.) uygun olmasının, eğitim araç ve gereçlerinin uygun (yeterli, amaca uygun, gönüllülerce kullanılabilir vb.) olmasının gönüllü hizmetlerini / faaliyetlerini ileri düzeyde pozitif yönde etkileyeceği belirlenmiştir.

Tablo 5. Önermelere Yönelik Tek Örnek T Testi

Faktör İsimleri	Otizme yönelik gönüllü hizmet / faaliyet kalitesini ... pozitif yönde etkiler	N	$\bar{x} \pm s$	Tek Örnek t testi (Test Değeri $3 \leq \mu$)	
				t	p
f1: Yaklaşım, Davranış ve Koşullar	Pozitif düşünme	202	4,5±,63	33,972	,000
	Açık ve net olma (konuşma, giysi, ortam vb.)	198	4,5±,65	32,756	,000
	Sabırlı olma	206	4,5±,59	37,530	,000
	Eğitim yaklaşımları	202	4,5±,65	32,828	,000
	Doğallık	205	4,4±,67	31,037	,000
	Düzen	203	4,4±,67	31,529	,000
	Samimi yaklaşım	203	4,5±,66	32,970	,000
f2: Yaklaşım, Davranış ve Destek	Fiziksel koşullar (sadelik, görsellik, gürültü vb.)	204	4,4±,72	29,044	,000
	Hoşgörülü olma	203	4,5±,63	34,822	,000
	İletişim kurabilme	203	4,5±,60	37,532	,000
	Motivasyon yüksekliği	204	4,5±,70	31,105	,000
	Eğitim araç ve gereçleri	202	4,4±,75	27,134	,000
	Farklılıkları görebilme	202	4,4±,69	30,095	,000
	Farklılıklara açıklık	205	4,4±,69	30,171	,000
	Güven yüksekliği	206	4,5±,59	38,463	,000
İstekli olma	204	4,6±,58	39,867	,000	

4.5.Faktörlere Yönelik Bulgular

Faktörler kapsamında uygulanan tek örnek t testi sonuçlarına her bir faktörün (f1, f2 ve f genel) otizme yönelik gönüllü hizmet / faaliyet kalitesini ileri düzeyde pozitif yönde etkilediği algısına sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 6). Bu bağlamda H_2 hipotezi (Otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde ... faktörü kapsamında hizmet / faaliyet kalitesi pozitif yönde etkilenir.) her iki faktör için kabul edilmiştir. Bu çerçevede otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde yaklaşım, davranış, destek ve koşullara verilecek önemden gönüllü hizmet / faaliyet kalitesi ileri düzeyde olumlu etkilenecektir yorumu yapılabilir.

Tablo 6. Faktörlere Yönelik Tek Örnek T Testi

Faktörler	N	$\bar{x} \pm s$	Tek Örnek t testi (Test Değeri $3 \leq \mu$)	
			t	p
f1: Yaklaşım, Davranış ve Koşullar	206	4,4±,54	39,565	,000
f2: Yaklaşım, Davranış ve Destek	206	4,5±,53	41,326	,000
F Genel	206	4,5±,50	43,402	,000

Önemli bir konu da faktörlerin birbirleri ile doğrusal etkileşiminin durumudur. Gerçekleştirilen korelasyon analizine göre faktörlerin birbirleriyle pozitif yönde güçlü bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 7). H_3 hipotezi (Otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde ... faktörleri arasında pozitif yönde doğrusal bir

birlikte değişim / ilişkisellik vardır.) burada kabul edilmiştir. Bu bağlamda sadece faktörler ya da kapsadıkları önermeler değil aynı zamanda onların birbirleriyle etkileşim ve bütünleşme içinde otizmde gönüllü faaliyetlerinde hizmet / faaliyet kalitesini etkileyeceği yorumu yapılabilir. O halde her bir önerme tek tek önemli olmakla birlikte sinerjik bir etkiye sahip olarak otizme yönelik gönüllük süreçlerini daha olumlu etkileyebilecektir.

Tablo 7. Faktörler Arası Korelasyon

Faktörler		f2:
		Yaklaşım, Davranış ve Destek
f1: Yaklaşım, Davranış ve Koşullar	r	,760**
	p	,000
	n	206

** . Korelasyon İçin Önemlilik Düzeyi 0.01'dir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüz çağdaş toplumlarında sürdürülebilir çerçevede pozitif yönde gelişmeleri için paydaş örgütlenmelerin birbirlerini tamamlayıcı nitelikte ve sınır tanımaz bir şekilde faaliyette bulunmaları gereklidir yargısı öne çıkabilmektedir. STK'lar gönüllü bakış açısıyla ve mütevazı olanaklarla kaliteli bir şekilde misyonlarını gerçekleştirme çabası içinde ve vizyonlarına her geçen gün bir adım daha yaklaşarak bu kapsamda amaç ve hedeflerine ulaşarak sözü edilen sürdürülebilir çerçeveye katkı sağlayabilmektedirler.

Bu çalışma kapsamında misyonları otizm ve onunla ilgili konuları içeren STK'lar ele alınmıştır. Her ne kadar ilk bakışta Otizm konusu otizmi olan bireyi, yakınlarını ve ilgili sağlık çalışanlarını ilgilendiren bir konu olarak gözükse de aslında sosyal, ekonomik ve konumuz kapsamında da sivil toplumla ilgili çok boyutlu incelenmesi gerekli bir konu olarak ifade edilebilir. Örneğin otizme yönelik paydaşlarla çalışmalar yapılması, toplumda farkındalık yaratılması, dayanışma ve paylaşımın sağlanması, sosyalleşmenin sağlanması, gerekli hakların elde edilmesi ya da geliştirilmesi vb. konular bu çok boyutluluğu ortaya koyabileceklerdir.

Bu çerçevede çalışma iki temel boyutta yararlı sonuçlara ulaşılmıştır. Birincisi otizm alanındaki STK'larda kurum felsefesi (misyon, vizyon, değerler, ilkeler vb.) kapsamında halihazırdaki durumlarla ilgili birey algıları ortaya konulmuştur. Zaten literatürde de belirtildiği gibi STK'larda doğası gereği yer alan İK'nın parasal konular yerine organizasyonun paylaşılan ve takip edilen misyon ve vizyonuna odaklandığı burada belirtilebilir (Choi, 2016: 341). Bu çerçevede kurum felsefesi ile faaliyetlerle uyumu, katılımcılık, yeterli sahiplenme, hedef kitleye istenen seviyede ulaşım, iletişim araçları ve medya araçlarının daha yoğun kullanımı, faaliyet motivasyonunun yeterli etkileşimi, faaliyet kalitesinin yeterli etkileşimi, stratejilerle uygunluk ve bireysel / örgütsel amaçlarla uygunluğa daha fazla önem gösterilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

İkincisi otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde faaliyet kalitesinin pozitif yönde etkilenebilmesi için dikkat edilmesi ve önem verilmesi gereken unsurlar ortaya konulmuştur. Bu bağlamda birbirleriyle de yakından ilişkili iki temel boyutta üye algıları ortaya çıkmıştır. İlki otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde yaklaşım, davranış ve koşullardır. Bu çerçevede katılımcılar; “pozitif düşünme, açık ve net olma (konuşma, giysi, ortam vb.), sabırlı olma, eğitim yaklaşımlarının uygunluğu, doğallık, düzenli olma, samimi yaklaşımda bulunma,

fiziksel koşulların (sadelik, görsellik, gürültü vb.) uygunluğuna” verilecek önemin otizme yönelik gönüllü faaliyet kalitesini pozitif yönde etkileyeceğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde literatürde de gönüllülerde pozitif etki ve sürdürülebilirlik için insani değerler / yüksek insani ilişkilerin daha fazla memnuniyet verici olduğu görülmektedir (Dwyer vd., 2013: 193). Yine çalışmalarda gönüllülük kapsamında motive edici olarak yardım severlik ve sosyal kapsam sağlık alanındaki bireyler için en önemli konular olarak bulunmuştur (Serra vd., 2011: 314). Ayrıca literatür kapsamında işin ve eğitim programlarının etkinliliği ve etkililiği önemi de bu kapsamda önemsendiği de belirlenmiştir (Walk vd., 2015: 142).

İkincisi ise otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde yaklaşım, davranış ve destektir. Bu çerçevede katılımcılar; “hoşgörülü olma, iletişim kurabilme, motivasyon yüksekliği, eğitim araç ve gereçleri (yeterliliği, uygunluğu, kullanılabilirliği vb.), farklılıkları görebilme, farklılıklara açıklık, güven yüksekliği, istekli olmaya” verilecek önemin otizme yönelik gönüllü faaliyet kalitesini pozitif yönde etkileyeceğini ortaya koymuşlardır. Uygun şekilde literatürde gönüllülerde pozitif etki ve sürdürülebilirlik için insani değerler / yüksek insani ilişkiler daha fazla memnuniyet verici olduğu ayrıca gönüllüğünün gelişimi ve gönüllülerin kendilerini iyi hissetmeleri için liderliğin önemsenmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (Dwyer vd., 2013: 193, 198). Benzer şekilde STK'larda bir değer ve / veya takım ilgisi / yönelimi olarak sosyal destek buna güven önemlidir. Örneğin faaliyetler (müzik, enstrüman çalma vb.) önemli bulunduğu da belirtilmektedir (Rowold vd., 2014: 151). Diğer taraftan STK'lar kapsamındaki sağlık alanına yönelik araştırmalarda içsel ödüllerin dışsal ödüllerden daha motive edici olduğu belirtilmektedir (Schepers vd., 2005: 201). Ayrıca mental sağlığa yönelik çalışmalar yapan STK'larda bireylerin tanınması ve eğitilmesi becerilerini geliştirmede zorunlu olduğu görülmüştür (Boyle vd., 2007: 559).

Diğer taraftan sözü edilen faaliyetler de üye algıları kapsamında elde edilen sonuçlara göre birbirleri ile yüksek korelasyon içermektedirler. Diğer bir deyişle “yaklaşım, davranış ve koşullar” ile “yaklaşım, davranış ve destek” birlikte ele alınarak uygulamada otizme yönelik gönüllü faaliyetlerinde kaliteyi pozitif yönde etkileyebileceklerdir. Burada kurum felsefesi de konu ile nasıl ilintilidir. Otizme yönelik STK'nın kurum felsefesi bir şemsiye olarak düşünülebilir. Kurum felsefesi ile bütünleşen gönüllü faaliyetleri için kalitenin pozitif etkilenişinden söz edilebilecektir.

Sonuç olarak bu çalışma ile aşağıdaki çıkarsama ve yorumlar ortaya konulabilir:

- i. Otizm konusu sadece otizmi olan birey onun yakınları ve ilgili sağlık elemanlarının konusu değildir. Bu bağlamda devletin, özel sektörün ve STK'ların da konusudur. Bu çalışma kapsamında STK'lar için konunun önemi ortaya konulmuştur.
- ii. Otizm STK'lar kapsamında otizm çerçeveli kurum felsefesinin de bir konusudur. İlgili STK'larda misyon, vizyon, değerler ve ilkeler otizme yönelik olarak kendine has bir çerçevede yer almaktadır.
- iii. Dolayısıyla bu çerçeve onun gönüllülük boyutunun faaliyet kalitesine de yansıtacak şekilde önemsenmesi gerekebilecektir,
- iv. Bu çalışma ile hem yönetim literatürüne hem de uygulamaya yeni açılımlar getirilmiştir.
- v. Çalışmanın metropol olan İzmir ilinde gerçekleştirilmesi de Türkiye kapsamında temsil niteliğine sahip sonuçları da içerdiğini gösterebilecektir. Bu bağlamda çalışma yeni çalışmalara da alt yapı sağlayacak bilimsel bir formata sahiptir.

6. KAYNAKÇA

- Akdemir, Ali (2014), *Yeni Ekonomide ve Yeni Dünyada İşletmecilik*, Umuttepe Yay., İstanbul.
- American Red Cross (2005) *Volunteer Handbook*, American Red Cross of East Central Wisconsin, USA.
- ANOV (2015), “Misyona”, <http://www.anadoluoizm.org/>, (10.07.2015).
- Atim, Chris (1999), “Social Movements And Health Insurance: A Critical Evaluation Of Voluntary, Non-Profit Insurance Schemes With Case Studies From Ghana And Cameroon”, *Social Science & Medicine*, Sayı.48, (881-896).
- Aydın, Gökhan ve Çelik, Ömer Faruk (2015), *Otizm Aile ve Toplum El Kitabı*, Atabey Kaymakamlığı Yay., Atabey.
- Baron-Cohen, S. (2008), *Autism and Asperger Syndrome*. Oxford, New York.
- Bodur, Ş. ve Soysal A. Ş. (2004) *Otizmin Erken Tanısı ve Önemi*, Sted, Cilt.13, Sayı 10, (394-398).
- Boyle, Frances M., Donald, Maria, Dean, Julie H., Conrad Sue, and Mutch, Allyson J. (2007), “Mental Health Promotion And Non-Profit Health Organisations”, *Health and Social Care in the Community*, Cilt.15, Sayı.6., (553–560).
- Choi, Sangmi (2016), “An Inside-Out Marketing Strategy for Innovation Among Human Service Nonprofits in South Korea”, *Nonprofit Management & Leadership*, Cilt.26, Sayı.3, (331-347).
- Courtney, Roger (2001), *Strategic Management for Voluntary Nonprofit Organizations*, Florence, Routledge, USA.
- Drucker, Peter (1990), *Managing The Nonprofit Organization*, Harper Collins Publishers, New York.
- Drucker, Peter (1995), *Gelecek İçin Yönetim*, Cev: Fikret Üçcan, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul.
- Dwyer, Patrick C., Bono, Joyce E., Snyder, Mark, Nov, Oded, Berson, Yair (2013), “Sources Of Volunteer Motivation Transformational Leadership And Personal Motives Influence Volunteer Outcomes”, *Nonprofit Management & Leadership*, Cilt.24, Sayı.2, (181-205).
- Güder, Nafiz (2005), *Sivil Toplumcunun El Kitabı*, STGP Yay., Ankara.
- Empowering America’s Grassroots (2005), *Successful Strategies for Recruiting, Training, and Utilizing Volunteers*, U.S.Department of Health and Human Services, USA.
- İZEV (2015), “Misyona”, <http://izev.org.tr/misyona.php>, (14.07.2015)
- Kaldor, Mary (2003), “Civil Society and Accountability”, *Journal of Human Development*, Cilt.4, Sayı.1, (6-12).
- Mandeville, John (2005), “The Nonprofit Sector: A Partner with Government”, *Patimes*, Special Section, 6.
- Kira-Sicile, Chantal (2004), *Autism Spectrum Disorders: The Complete Guide to Understanding Autism, Asperger’s Syndrome, Pervasive Developmental Disorder and Other ASDs*, A Perigee Book, New York.
- Lewis, David (2000), *Management of Non-Governmental Organizations*, Routledge, USA.

- Losh, Molly, Adolphs, Ralph, Poe, Michele, Couture, Shannon, Penn, David, Baranek, Grace.T., Joseph Piven. (2009) “Neuropsychological Profile of Autism and the Broad Autism Phenotype” *Arch Gen Psychiatry*, Cilt.6, Sayı.5, (518-526).
- ODFED (2015), “Hakkımızda”, <http://www.odfed.org/hakkimizda/>, (14.07.2015)
- OMAD (2015), <http://www.omad-otizm.org/default.asp?rtty65=xp25&vms=5>, (14.07.2015)
- ÖÇED (2015), “Misyonumuz”, <http://www.oced.org.tr/oced/misyonumuz/>, (14.07.2015).
- Pilling, Stephen, Baron-Cohen, Simon, Megnin-Viggars, Odette, Lee, Rachael, Taylor, Clare (2012), “Recognition, Referral, Diagnosis, And Management Of Adults With Autism: Summary Of Nice Guidance”, *Guidelines, Bmj*, Sayı.345, (43-47).
- Rowold, Jens, Borgmann, Lars, Bormann, Kai (2014), “Which Leadership Constructs Are Important for Predicting Job Satisfaction, Affective Commitment, and Perceived Job Performance in Profit Versus Nonprofit Organizations?”, *Nonprofit Management & Leadership*, Cilt.25, Sayı.2, (147-164).
- Schepers, Catherine, De Gieter, Sara, Pepermans, Roland, Du Bois, Cindy, Caers, Ralf, Jegers, Marc (2005), “How Are Employees of the Nonprofit Sector Motivated? A Research Need”, *Nonprofit Management & Leadership*, Cilt.16, Sayı.2, (191-208).
- Serra, Danila, Serneel, Pieter, Barr, Abigail (2011), “Intrinsic Motivations And The Non-Profit Health Sector: Evidence From Ethiopia”, *Personality and Individual Differences*, Sayı.51, (309–314).
- Sharpe, Deanna L ve Baker, Dana Lee (2007), “Financial Issues Associated With Having A Child With Autism”, *J Fam Econ Iss*, Sayı.28, (247–264).
- Tufan, İsmail (2003), *Otistik Çocuk*, İletişim Yay., İstanbul.
- Walk, Marlene, Greenspan, Itay, Crossley, Honey, Handy, Femida (2015), “Social Return on Investment Analysis, A Case Study Of A Job And Skills Training Program Offered By A Social Enterprise”, *Nonprofit Management & Leadership*, Cilt.26, Sayı.2, (129-144).
- Yaman, Yılmaz (2005), “Gönüllük Psikolojisi ve Gönüllü Yönetimi”, *Sivil Toplum Kuruluşları İçin Yönetim Rehberi*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Yanay, Galit ve Yanay, Niza. (2008), “The Decline of Motivation? From Commitment To Dropping Out Of Volunteering”, *Nonprofit Management & Leadership*, Cilt.9, Sayı.1, (68-75).
- Yazgaç, P. (2001) “Otizm Çocuklara İletişimin Öğrettilmesinde Resim Dersinin Etkililiği”, *Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, İbrahim (2004), *Demokrasi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*, Seçkin Yay., Ankara.
- ZİÇEV (2015), “Vizyon”, <http://www.zicev.org.tr/vakif:vizyon>, (14.07.2015)